Annus V. - Vol. V. Die 18 Martii 1913. Num. 4.

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

SUMMARIUM

I. *Acta Pii PP. X:* Litterae Apostolicae, pag. 89. — II. *S. C. Consistorialis:* Erectio dioecesum, pag. 94; Immutatio finium, pag. 94; Institutio Vicariatus generalis Insulensis, pag. 94; Erectio novae provinciae ecclesiasticae S. Salvatoris, pag. 95; Provisio ecclesiarum, pag. 95. — III. *S. C. Concilii:* De recitatione divini Officii iuxta veterem ordinem Psalterii, pag. 96. — IV. *S. Romana Rota:* Romana. Stipendii, pag. 97.

Diarium Romanae Curiae: Congregazioni ordinaria e preparatoria, nomine, onorificenze, necrologio, pagg. 110-112.

ROMAE
TYPIS POLIGLOTTIS VATICANIS

MCCCCXIII.

Directio: Palazzo della Cancelleria. — Roma.
Administratio: Tipografia Poliglotta Vaticana. — Roma.

Pretium annuae subnotationis.
Pro Italia, L. **12.** — Extra Italiam, L. **15.**
Unius fasciculi, L. **1.**

« *Bis* fere *in mense* (Commentarium) *prodibit, ac quotiescumque vel necessitas vel utilitas id postulare videbitur* ». (Ex *Commentarii Officialis* ratione, die 29 Octobris 1908 edita).

INDEX HUIUS FASCICULI

(An. V, n. 4 - 18 Martii 1913)

ACTA PII PP. X.

LITTERAE APOSTOLICAE.

PAG.

Magni faustique. - Indicitur universale Iubilaeum in memoriam pacis a Constantino Magno imperatore Ecclesiae datae. - *8 martii 1913.* 89

S. CONGR. CONSISTORIALIS.

I. Erectionis dioecesum 94
II. Immutationis finium 94
III. Institutionis Vicariatus generalis in urbe Insulensi. 94
IV. Erectionis novae provinciae ecclesiasticae 95
V. Provisio ecclesiarum 95

S. CONGR. CONCILII.

PAG

Decretum de privilegio Officii divini iuxta veterem Psalterii ordinem recitandi. - *10 martii 1913* 96

S. ROMANA ROTA.

Romana. - Stipendii. - *13 ianuarii 1913* . . 97

DIARIUM ROMANAE CURIAE

I. S. Congregazione dei Riti. *Congregazioni ordinaria* e *preparatoria* 110
II. Segreteria di Stato. *Nomine, onorificenze* 111
III. Necrologio 112

Annus V. - Vol. V. Die 18 Martii 1913. Num. 4.

ACTA APOSTOLICAE SEDIS

COMMENTARIUM OFFICIALE

ACTA PII PP. X

LITTERAE APOSTOLICAE.

INDICITUR UNIVERSALE IUBILAEUM IN MEMORIAM PACIS A CONSTANTINO MAGNO IMPERATORE ECCLESIAE DATAE.

PIUS PP. X.

Universis Christifidelibus has Nostras litteras inspecturis salutem et Apostolicam Benedictionem. — Magni faustique eventus commemoratio, quo sedecim abhinc saeculis pax tandem Ecclesiae concessa fuit, dum omnes catholicas gentes summa afficit laetitia, eisque pietatis opera suadet, Nos movet imprimis ad caelestium munerum thesauros aperiendos, ut ex huiusmodi solemnitate lecti uberesque fructus in Domino percipiantur. Par enim atque item peropportunum videtur, Edictum a Constantino Magno Imperatore Mediolani promulgatum concelebrare, quod prope secutum est victoriam contra Maxentium, glorioso Crucis vexillo partam, et saevis in Christianos vexationibus finem faciens, illos in eam libertatem vindicavit, cuius pretium divini Redemptoris et Martyrum sanguis fuit. Tum demum militans Ecclesia primum ex iis triumphis egit, qui qualibet eius aetate omnigenas insectationes perpetuo subsequuntur, atque ex eo die potiora semper in humani generis societatem contulit beneficia. Nam homines superstitioso idolorum cultu paulatim relicto, tum legibus, tum moribus institutisque christianam vitae rationem magis ac magis amplexi sunt, atque ita factum est, ut iustitia simul et

caritas in terris florerent. Consentaneum igitur esse ducimus, hac felici occasione, qua tam egregium factum recolitur, Deum, Virginem Eius Genetricem et reliquos Caelites, Apostolos praesertim, etiam atque etiam adprecari, ut populi universi decus et honorem Ecclesiae instaurantes, ad tantae matris gremium confugiant, errores, quibus inconsulti fidei inimici eius claritati tenebras obducere nituntur, pro viribus depellant, Romanum Pontificem summa observantia colant, in catholica denique religione omnium rerum praesidium et columen fidenti animo intueantur. Tum sperare licebit, homines oculis ad Crucem denuo fixis, in hoc salutari signo et Christiani nominis osores, et effraenatas cordis cupiditates omnino devicturos. Verum quo humiles preces, in catholico orbe hac saeculari solemnitate adhibendae, spirituali fidelium bono satius cumulentur, eas Plenaria Indulgentia in forma Iubilaei locupletandas censuimus, omnes Ecclesiae filios vehementer hortantes, ut Nostris suas quoque supplicationes pietatisque officia coniungant, et hac eis oblata Iubilaei gratia in animorum emolumentum pariter atque in religionis utilitatem quam maxime fruantur. Quare de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Apostolorum Petri et Pauli auctoritate confisi, ex illa ligandi solvendique potestate, quae Nobis licet immerentibus divinitus data fuit, atque auditis etiam VV. FF. NN. S. R. E. Cardd. Inquisitoribus Generalibus, praesentium tenore omnibus ac singulis utriusque sexus Christifidelibus vel in hac alma Urbe Nostra degentibus, vel advenientibus ad eam, qui hoc vertente anno a Dominica in Albis, ex qua saecularia sollemnia in Ecclesiae pacis memoriam incipient, usque ad festivitatem Deiparae Virginis ab Immaculata Conceptione inclusive, Basilicas S. Ioannis in Laterano, S. Petri Principis Apostolorum ac S. Pauli extra muros bis singulas adeant, et ibi aliquandiu pro Ecclesiae catholicae et huius Apostolicae Sedis prosperitate et exaltatione, pro haeresum exstirpatione, et omnium errantium conversione, pro Christianorum Principum concordia et totius fidelium populi pace et unitate secundum mentem Nostram preces ad Deum effundant, ac semel intra huiusmodi temporis spatium, admissis rite expiatis, caelesti convivio se reficiant, atque insuper eleemosynam pro sua quisque facultate vel in egenos, vel, si malint, ad pias caussas erogent, plenissimam omnium peccatorum Indulgentiam ad instar Iubilaei generalis concedimus et impertimus.

Iis vero, qui ad Urbem convenire nequeant, Plenariam eandem largimur Indulgentiam, dummodo sui loci templum vel templa, ab Ordinario semel tantum designanda, pari temporis intervallo, omnino sexies visitent, et alia pietatis opera, quae superius diximus, integre perficiant. Veniam praeterea facimus, ut haec Plenaria Indulgentia etiam animabus, quae Deo in caritate coniunctae ex hac vita migraverint, per modum suffragii applicari possit ac valeat. Concedimus autem, ut navigantes et iter agentes, ubi ad sua domicilia seu alio ad certam stationem se receperint, operibus suprascriptis peractis, et visitata sexies ecclesia cathedrali vel maiori aut parochiali loci eorum domicilii seu stationis, eandem Indulgentiam consequi licite queant. Regularibus vero personis utriusque sexus, etiam in claustris perpetuo degentibus, nec non aliis quibuscumque sive laicis, sive ecclesiasticis, saecularibus vel regularibus, in carcere vel captivitate exsistentibus, vel aliqua corporis infirmitate, seu alio quovis impedimento detentis, qui memorata opera, vel aliqua ex iis praestare nequeant, ut illa Confessarius in alia pietatis opera commutare, vel in aliud proximum tempus prorogare possit, eaque iniungere, quae ipsi poenitentes efficere poterunt, cum facultate etiam dispensandi super Communione cum pueris, qui ad eam nondum admissi fuerint, concedimus item atque indulgemus. Insuper omnibus et singulis Christifidelibus tum laicis, tum ecclesiasticis saecularibus vel regularibus, cuiusvis Ordinis et Instituti, etiam specialiter nominandi, facultatem facimus, ut sibi ad hunc effectum eligere possint quemlibet presbyterum Confessarium saecularem seu regularem ex actu approbatis, et hac facultate fas sit uti etiam monialibus, novitiis, aliisque mulieribus intra claustra degentibus, dummodo Confessarius approbatus sit pro monialibus. Talis Confessarius eosdem vel easdem intra dictum temporis spatium ad confessionem apud ipsum peragendam accedentes animo praesens Iubilaeum consequendi, et reliqua opera ad illud lucrandum necessaria adimplendi, hac vice et in foro conscientiae dumtaxat ab excommunicationis, suspensionis, et aliis ecclesiasticis sententiis et censuris, a iure vel ab homine quavis de causa latis vel inflictis, etiam Ordinariis locorum et Nobis, seu Sedi Apostolicae etiam in casibus cuicumque ac Summo Pontifici et Sedi Apostolicae *speciali licet modo* reservatis, et qui alias in concessione quantumvis ampla non intelligerentur concessi, nec non ab omnibus

peccatis et excessibus, quantumcumque gravibus et enormibus, etiam iisdem Ordinariis ac Nobis et Sedi Apostolicae, ut praefertur, reservatis, iniuncta ipsis poenitentia salutari, aliisque de iure iniungendis, et si de haeresi agatur, abiuratis prius et retractatis erroribus, prout de iure, absolvere; nec non vota quaecumque etiam iurata ac Sedi Apostolicae reservata (exceptis semper castitatis, religionis et obligationis, quae a tertio acceptata fuerint, seu in quibus agatur de praeiudicio tertii, nec non poenalibus, quae praeservativa a peccato nuncupantur, nisi commutatio futura iudicetur eiusmodi, ut non minus a peccato committendo refrenet, quam prior voti materia) in alia pia et salutaria opera commutare, et cum poenitentibus huiusmodi in sacris Ordinibus constitutis, etiam regularibus, super occulta irregularitate ad exercitium eorumdem Ordinum, et ad superiorum assecutionem dumtaxat contracta, dispensare possit ac valeat. Non intendimus autem per praesentes super alia quavis irregularitate, sive ex delicto sive ex defectu, vel publica vel occulta aut nota, aliave incapacitate, aut inhabilitate quoquo modo contracta dispensare, vel aliquam facultatem tribuere super praemissis dispensandi, seu habilitandi et in pristinum statum restituendi etiam in foro conscientiae; neque etiam derogare Constitutioni cum appositis declarationibus editae a fel. rec. Benedicto XIV decessore Nostro, quae incipit « Sacramentum Poenitentiae » neque demum easdem praesentes iis, qui a Nobis et Apostolica Sede vel aliquo Praelato seu Iudice ecclesiastico nominatim excommunicati, suspensi, interdicti, seu alias in sententias et censuras incidisse declarati, vel publice denunciati fuerint, nisi intra praedictum tempus satisfecerint, et cum partibus, ubi opus fuerit, concordaverint, ullo modo suffragari posse aut debere. Quod si intra praefinitum terminum, iudicio Confessarii, satisfacere non potuerint, absolvi posse concedimus in foro conscientiae ad effectum dumtaxat assequendi Indulgentias Iubilaei, iniuncta obligatione satisfaciendi statim ac poterunt. — Quapropter in virtute sanctae obedientiae praesentium tenore districte praecipimus, atque mandamus omnibus Ordinariis locorum ubicumque existentibus, eorumque Vicariis et Officialibus, vel, ipsis deficientibus, illis, qui curam animarum exercent, ut quum praesentium Litterarum transumpta aut exempla etiam impressa acceperint, illa per suas ecclesias ac dioceses, provincias, civitates, oppida, terras et loca publicent,

vel publicanda curent, populisque etiam verbi Dei praedicatione, quoad fieri possit, rite praeparatis, ecclesiam seu ecclesias visitandas, ut supra, designent.— Non obstantibus Constitutionibus et Ordinationibus Apostolicis, praesertim quibus facultas absolvendi in certis tunc expressis casibus ita Romano Pontifici pro tempore exsistenti reservatur, ut nec etiam similes vel dissimiles indulgentiarum et facultatum huiusmodi concessiones, nisi de illis expressa mentio vel specialis derogatio fiat, cuiquam suffragari possint; nec non regula de non concedendis indulgentiis ad instar, ac quorumcumque Ordinum, et Congregationum sive Institutorum etiam iuramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque indultis, et Litteris Apostolicis eisdem Ordinibus, Congregationibus et Institutis, illorumque personis quomodolibet concessis, approbatis et innovatis; quibus omnibus et singulis etiamsi de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa et individua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu alia quaevis expressio habenda, aut alia aliqua exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum tenores praesentibus pro sufficienter expressos, ac formam in iis traditam pro servata habentes, hac vice specialiter nominatim et expresse ad effectum praemissorum derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque. Ut denique praesentes Nostrae, quae ad singula loca deferri non possunt, ad omnium notitiam facilius deveniant, volumus, ut praesentium transumptis, vel exemplis etiam impressis, manu alicuius Notarii publici subscriptis, et sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, ubicumque locorum et gentium eadem prorsus fides habeatur, quae haberetur ipsis praesentibus, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Petrum, sub anulo Piscatoris, die VIII martii MCMXIII, Pontificatus Nostri anno X.

De speciali mandato Ssmi

R. CARD. MERRY DEL VAL,
a Secretis Status.

L. ✠ S.

S. CONGREGATIO CONSISTORIALIS

I.

ERECTIONIS DIOECESUM.

SSmus D. N. Pius PP. X, decreto huius Sacrae Consistorialis Congregationis diei 10 decembris 1912, statuit ut dioecesibus S. Iacobi de Cuba et S. Christofori de Habana - in Cubana insula - ex ipsis distrahendae, duae novae addantur episcopales sedes, id est Camagüeyensis et Matanzensis denominandae, iis circumscriptae limitibus, quibus eiusdem nominis provincia civilis de Camagüey et de Matanzas in praesens continetur, easque denique suffraganeas constituit archiepiscopi S. Iacobi de Cuba.

II.

IMMUTATIONIS FINIUM.

Item decreto 25 ianuarii 1913 Sanctitas Sua dioecesi Fuldensi civitates nuncupatas *Hohenfelden, Lichtenhain* ac *Mosen* cum suis territoriis, et e contra dioecesi Herbipolensi urbes vulgo *Kranichfeld, Stedten* et *Kostitz* item cum adnexis territoriis aggregavit, ita ut post hac Fuldensis episcopus suam iurisdictionem exerceat in universo Magno Ducatu Saxo-Weimariensi, episcopus vero Herbipolensis in toto Ducatu Saxo-Meiningensi.

III.

INSTITUTIONIS VICARIATUS GENERALIS IN URBE INSULENSI.

Pariter decreto diei 5 februarii 1913 Sanctitas Sua in civitate Insulensi Vicariatum generalem instituit, cuius titularis, sub immediata archiepiscopi Cameracensis dependentiam, ordinariam iurisdictionem ceteris vicariis generalibus propriam in eam dioecesis Cameracensis partem quae complectitur circumscriptiones Insulensem, Hazebrouckiensem ac Dunkerquensem, seu vulgo *arrondissements Lille, Hazebrouch* et *Dunkerque* vocatas exercere potest. Eumdem praeterea vicarium generalem Insulensem donari indulsit charactere episcopali simulque constituit Auxiliarem archiepiscopi Cameracensis pro tota regione eius iurisdictioni qua vicarius generalis commissa.

IV.

ERECTIONIS NOVAE PROVINCIAE ECCLESIASTICAE.

Denique decreto diei 11 februarii 1913 Sanctitas Sua suffraganeam S. Salvatoris dioecesim a iure metropolitico archidioecesis Guatimalensis subtraxit: universum vero territorium, ad praefatam S. Salvatoris dioecesim et ad eiusdem nominis Rempublicam pertinens, in tres partes divisit, in quarum parte centrali ipsam dioecesim S. Salvatoris circumscripsit; in parte orientali dioecesim S. Michaëlis, in parte denique occidentali dioecesim S. Annae constituit, his circumscriptas limitibus: *Dioecesis S. Salvatoris* ad septentrionem dioecesi Comayaguensi seu republica Hondurensi, ad orientem flumine vulgo *Lempa* seu nova dioecesi S. Michaëlis, ad meridiem Oceano Pacifico nuncupato, et ad occidentem nova dioecesi S. Annae, ita ut posthac complectatur solummodo has septem civiles provincias, id est *San Vincente, Cabañas, La Paz, Cuscatlán, Chalatenanco, San Salvador* et *La Libertad* vocatas. - Dioecesis vero S. Michaëlis finitur ad septentrionem dioecesi Comayaguensi seu republica Hondurensi, ad ortum solis eadem republica Hondurensi et sinu vulgo *Fonseca,* ad meridiem Oceano Pacifico dicto et ad solis occasum flumine *Lempa* seu S. Salvatoris dioecesi, adeo ut comprehendat quatuor privincias civiles quae *San Miguel, La Unión, Morazan* ac *Usulután* denominantur. - Denique dioecesis S. Annae terminatur ad aquilonem dioecesi Comayaguensi seu republica Hondurensi, ad orientem dioecesi S. Salvatoris, ad austrum Oceano Pacifico et ad occidentem archidioecesi Guatimalensi, ita ut intra suum ambitum contineat tres civiles provincias *Santa Ana, Ahuachapan* et *Sonsonate* nuncupatas.

Dioecesim insuper S. Salvatoris metropolitanam constituit eidemque dioeceses S. Michaëlis et S. Annae suffraganeas subiecit.

V.

PROVISIO ECCLESIARUM.

Successivis Sacrae Congregationis Consistorialis decretis Ssmus D. N. Pius PP. X has quae sequuntur ecclesias de proprio pastore providit, scilicet.

7 ianuarii 1913. — Cathedrali ecclesiae Novae Segobiae praefecit Revmum D. Petrum Iosephum Hurth, hactenus episcopum titularem Milopotamensem.

8 ianuarii 1913. — Titulari ecclesiae episcopali Thasensi Sac. Emericum Bjelik, vicarium castrensem et canonicum ecclesiae cathedralis Magnovaradiensis ritus latini in Hungaria.

10 ianuarii. — Cathedrali ecclesiae de Aguas Calientes Rm̃um D. Ignatium Valdespino y Diaz, hactenus episcopum de Sonora.

18 ianuarii. — Cathedrali ecclesiae Elphinensi sac. Bernardum Coyne, parochum loci vulgo Boyle et canonicum theologum Elphinensem.

27 ianuarii. — Cathedrali ecclesiae Carolinopolitanae sacerdotem Henricum O' Leary, parochum loci vulgo Bathurst in dioecesi Chatamensi.

— Cathedrali ecclesiae Kearneyensi sac. Iacobum Albertum Duffy, rectorem ecclesiae cathedralis Cheyennensis et cancellarium episcopalis curiae eiusdem dioecesis.

7 februarii. — Cathedrali ecclesiae Ebroicensi Rm̃um D. Ludovicum Ioannem Déchelette, hactenus episcopum titularem Hierapolitanum.

14 februarii. — Titulari ecclesiae episcopali Miletopolitanae sac. Alexium Charost, canonicum ecclesiae metropolitanae Rhedonensis ibique vicarium generalem, quem constituit Auxiliarem Revm̃i archiepiscopi Cameracensis pro vicariatu generali Insulensi, decreto huius sacrae Congregationis die 5 februarii currentis anni instituto.

17 februarii. — Cathedrali ecclesiae Piahunensi sac. Quintinum Rodrigues de Oliveira e Silva, presbyterum dioecesis Fortalexiensis, ibidem parochum loci vulgo *Crato*.

SACRA CONGREGATIO CONCILII

DECRETUM

DE PRIVILEGIO OFFICII DIVINI IUXTA VETEREM PSALTERII ORDINEM RECITANDI.

Edita Constitutione apostolica *Divino afflatu*, de nova Psalterii in Breviario Romano dispositione, non pauci ex iis quos obligatio tenet persolvendi Horas canonicas, ob peculiares causas, impetrarunt pontificium indultum retinendi veterem Psalterii ordinem, pro privata earumdem Horarum recitatione. Quum autem exortum subinde sit dubium num qui eiusmodi indultum obtinuerunt possint ad libitum sequi alterutrum Psalterii ordinem, adhibendo nempe modo veterem modo novum

iuxta propriam cuiusque commoditatem, haec S. Congregatio Concilii, de speciali mandato Ssmi D. N. Pii divina providentia PP. X, declarat atque decernit id non licere, sed omnes et singulos cuiuscumque gradus, conditionis et dignitatis, qui impetrato, prout supra, indulto uti velint, quotiescumque privatim Officium divinum persolverint, debere recitare pro singulis Horis omnes psalmos et reliqua prout distribuuntur in Breviario Romano a S. Pio V edito et a Clemente VIII, Urbano pariter VIII, et Leone XIII recognito, servato tamen quotidie novo ordine sive Kalendario iuxta praedictam Constitutionem apostolicam et regulas seu rubricas eidem adiunctas praescripto pro dioecesi, capitulo seu clero cui quisque est adscriptus, ac firma abolitione indulti generalis dati die 5 iulii 1883 pro Officiis votivis: contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae ex Secretaria S. C. Concilii, die 10 martii 1913.

C. Card. Gennari, *Praefectus.*

O. Giorgi, *Secretarius.*

SACRA ROMANA ROTA

ROMANA.

STIPENDII.

Pio Papa X feliciter regnante, Pontificatus Dominationis suae anno decimo, die 13 ianuarii 1913, RR. PP. DD. Franciscus Heiner, Ponens, *Ioannes Prior et Iosephus Mori, Auditores de turno, in causa* Romana - Stipendii, *inter* Professores Scholae suppressae « Angelo Mai » *appellantes, repraesentatos per procuratores adv. Henricum Kambo et Christophorum Astorri, adversus* Administrationem bonorum Sedis Apostolicae, *repraesentatam per procuratores adv. Carolum et Iulium Patriarca, interveniente et disceptante Promotore iustitiae, sequentem tulerunt definitivam sententiam.*

Anno 1870, everso temporali Romanorum Pontificum principatu et fere omnibus scholis in Urbe ad novos reipublicae civilis moderatores translatis, fundata sunt ab aliquibus piis civibus romanis pro

instructione iuventutis in animo christiano tria Instituta privata, inter quae et illud sub nomine « Angelo Mai », cum quo simul sub pontificatu Leonis XIII archigymnasium ad S. Mariam de Pace coniungebatur. Cum autem illi fundatores erant impares sustinendis expensis erogandis pro huiusmodi Institutis, Leo XIII decrevit, eadem in curam S. Sedis assumere, constituto Consilio peritorum virorum pro illis scholis moderandis, et designata pro earum sustentatione annua pecuniae summa ex aerario pontificio persolvenda.

Cum vero decursu temporis numerus alumnorum scholae « Angelo Mai » variis ex causis minueretur, cumque ex adverso expensae in dies augerentur, Summus Pontifex Pius X, suo chirographo diei 1 iunii 1909 Institutum « Angelo Mai » supprimendum esse constituit, ac Professoribus provisum fuit assignata pensione respondente annis praestiti servitii, attributa pro singulis annis quadragesima parte annui stipendii.

Sed Professores contendebant, se convictos fuisse de stabilitate officii, quum eorum officium suapte natura stabile esset, et tale reapse fuisse, ipsae suorum moderatorum declarationes et promissiones sibi indubitanter persuasissent. Quamobrem ipsi non pensionem, sed integrum stipendium vindicant, se profitentes paratos esse suas operas iterum praestare.

Quaestio itaque ex commissione pontificia H. S. T. commissa, et sub die 25 iulii 1911 discussa fuit sub rogandi formula: « An constet « de bono iure instantium exigendi integrum stipendium, non exclusa « obligatione instantium praestandi suam operam sub antecedentibus « conditionibus ». RR. PP. Auditores de turno dubio proposito respondendum censuerunt: « Non constare de iure instantium exigendi inte« grum stipendium in casu », seu: « Negative seu non constare ». Interposita vero appellatione ab hac sententia, iterum quaestio discutienda in secunda instantia proposita est sub dubio: *An sententia rotalis sit confirmanda vel infirmanda in casu.*

Prima quaestio in casu agitur de conditione iuridica scholarum « Angelo Mai », quae, quamvis ab origine erectae fuerint a viris privatis, tamen a momento quo pontificiae appellatae sunt, a S. Sede ex una vel alia ratione dirigebantur et in eius proprietate erant, tum quoad supellectilem scholasticam, tum quoad liberam facultatem easdem quoque supprimendi. Quaeritur igitur, an hae scholae, uti aiunt actores, iure merito dici possint fundatae a S. Sede Ap. et uti scholae Ecclesiae *publicae* considerandae sint. At ex eo quod hae scholae *pontificio* nomine gloriabantur, haud licet inferre, prout concludunt actores, has necessario fuisse *stabiles* non secus ac S. Sedes, Christi Ecclesia, quae defi-

cere nequit. Siquidem hae scholae iure appellatae sunt *pontificiae*, tamen recensendae sunt inter scholas *privatas* seu *paternas*, uti appellatae sunt ab ipsis Professoribus in relatione data Rmo P. Nespoli an. 1904 ita concepta: « L'Istituto " Angelo Mai „ sorse dall'unione delle scuole « *paterne* e dell'archiginnasio della Pace. Le scuole *paterne* si fondarono « nell'anno 1870, quando il governo italiano tolse ai Gesuiti il Collegio « Romano. Alcuni dei Professori che incominciarono ad insegnare in « quell'anno, insegnano ancora nel nostro Istituto... Leone XIII, prese « a cuore il nostro istituto. Fissò l'annuo assegno per pagare i Profes- « sori, la pigione, gli impiegati, e per fondare una biblioteca, e un « gabinetto ».

Iamvero scholae huiusmodi privatae seu paternae, quamvis una simul pontificiae, lato quidem sensu *propriae dici possunt Ecclesiae*, sed non in sensu strictu seu iuridico, uti explicat Card. Cavagnis (*Inst. Iur. pont. eccl.*, vol. III, l. 4, ed. 4, n. 92): « Lato sensu scholae propriae « habentur, cum propriis impensis instituuntur, sed servatis dispositio- « nibus legum civilium, tum quoad materias tum quoad scholasticam « disciplinam et qualitatibus docentium et regentium, *ut sunt apud nos* « *scholae privatae*, sed legibus uniformatae ». In eodem sensu docet P. Wernz (*Ius decret.*, ed. 2, t. III, p. 1, n. 74), tales scholas *ratione originis* sive *causae efficientis*, etsi forte ab auctoritate publica expresse approbatae fuerint, et quoad privilegia et effectus civiles vel canonicos scholis publicis aequiparentur, manere scholas privatas.

Quare scholae, de quibus agitur, sunt *vere privatae*, legibus civilibus regni italici uniformatae, nec earum natura et conditio iuridica immutata est, quando effectae sunt *propriae* S. Sedis, seu Pontificiae: tunc mutatus est institutor, sed eadem permansit institutio. Nec unicus exstat actus officialis, quo transmutatio vel promotio scholarum « Angelo Mai » ad naturam publicam sit facta. Cum nihilosecius Promotor iustitiae, et cum ipso actorum patroni, instet, Institutum « Angelo Mai » fuisse scholam *publicam*, quia *propriam* Ecclesiae seu Pontificis, RR. PP. Auditores putarunt, hanc quaestionem accuratius esse examinandam. Argumentat enim Promotor iustitiae contra expositiones sententiae primae instantiae: Ecclesiam ius habere speciale, licet non exclusivum, instituendi scholam etiam pro laicis, quae sint ipso iure *publicae*, ideo perpetuae ex natura sua. Ergo saltem praesumendum esse quod Professores ad eamdem vocati in perpetuum fuissent deputati ad munus docendi ibidem exercendum. Et hanc praesumptionem sufficere ex sese ad probandam omnimodam stabilitatem officii et bonum ius actorum ad integrum stipendium accipiendum.

De iure Ecclesiae speciali, etsi non exclusivo, instituendi scholas pro laicis dubitari nequit, siquidem hoc ius affirmatur in allocutione Pii IX diei 1 novembris 1850 *In Consistoriali,* et diei 5 septembris 1851 *Quibus luctuosissimis,* et in epistola eiusdem Pontificis ad episcopum Friburgensem *Quem non sine* diei 14 iulii 1864; et confirmatur in propositionibus *Syllabi* damnatis 45, 47, 48. Eadem doctrina praeclare exponitur ab Emo Cavagnis in citatis *Instit. Iur. Eccl.,* l. 2, praesertim nn. 8909, 117, 118, 119. Nam licet finis primarius scholae pro laicis sit bonum temporale civium, institutio autem religiosa finis tantum secundarius (Cavagnis, l. c. nn. 89, 116, 118, 119), tamen etiam ille finis primarius aliquo modo Ecclesiae convenit, videlicet sub respectu communi charitatis. Exponit hoc idem Auctor, l. c. n. 119: « Diximus scholas et « promovere secundario bonum spirituale, et primario bonum temporale « discentium et societatis christianae, ideoque obiectum esse Ecclesiae « saltem sub respectu communi charitatis. Maxime autem Ecclesiae « conveniens est et promovere quae ad charitatem proximi in ordine « temporali referuntur. Sed influxus scholarum in bonum spirituale « mediocris non est; ideoque non solum scholae constituunt medium « quo Ecclesia uti potest, sed quod specialem eius meretur sollecitu- « tudinem ».

Hoc ius speciale instituendi scholas pro laicis Summus Pontifex non amisit post eversum eius principatum civilem anno 1870, quamvis a lege italica constrictus fuerit intra limites cuivis civi privato concessos illud exercere. Etsi autem scholae Pontificis propriae post annum 1870 in Urbe exsistentes publicae denominari possint, carent tamen iis stabilitatis elementis quas in scholis Pontificiis periodi praecedentis habebantur. Quod schola permanens sit seu stabilis, ab exercitio iuris provenit, potius quam a iure in se inspecto. Exercitium autem iuris est factum, quod a circumstantiis et adiunctis actualibus dependet. Considerandum scilicet erat, an, omnibus perpensis circumstantiis, expedierit scholas huiusmodi instituere? Quaenam necessitas? An suppeterent media pecuniaria? An alio modo minus dispendioso provideri posset scopo attingendo? Quales fructus sperandi? etc. Responsio vero hisce quaestionibus alia omnino debebat esse pro periodo subsequenti amissionem dominationis civilis Pontificum, alia pro tempore antecedenti. In prima enim periodo Summo Pontifici, tamquam capiti societatis civilis, incumbebat obligatio providendi ne cives institutione debita carerent; at, everso civili Pontificis principatu, id quod praecipue respiciebat obligatio ipsius in scholis pro laicis, non erat finis earum primarius seu bonum temporale civium, sed finis earumdem secundarius seu institutio

discipulorum religiosa. Ad hunc finem obtinendum non deerant alia media praeter illud omnino dispendiosum, constitutionem nempe propriarum scholarum, quod certe medium efficax est, sed ob maximos sumptus necessarios, habita ratione angustae paupertatis S. Sedis, generaliter adhiberi non poterat. Deinde in prima periodo huiusmodi scholae regimini Pontificis, civili potestate induti, quoad syllabum instructionis, disciplinam, normam examinum, etc. plene subdebantur. In altero autem regimine seu periodo, ius suum S. Sedes exercere non poterat nisi intra limites tituli communis privato civi a lege Italica concessi (V. Card. Cavagnis, l. c. n. 107). Aliis insuper difficultatibus, quas illae privatorum civium non patiebantur, ex administratione iniqua legis obnoxiae erant scholae ab auctoritate ecclesiastica dependentes. De hoc facto testantur f. r. Leo XIII in sua epistola ad Cardinalem Vicarium diei 25 martii 1879, quo praecise tempore S. Sedes sumpsit sustentandum et moderandum Institutum « Angelo Mai ». Scribit Pontifex: « Mentre tanta licenziosa « libertà si concede alle scuole eterodosse, per vie oblique, ma som- « mamente efficaci, si tenta d'impedire lo sviluppo e l'incremento delle « scuole cattoliche. Non mancano affatto all'uopo sinistre insinuazioni « contro di esse, nè speciali rigori, nè minaccie per distogliere i geni- « tori dall'affidare i loro figli a maestri sinceramente cristiani ». Porro, in prima periodo Summus Pontifex, uti Princeps civilis, tributa exigere potuit a subditis ditionis pontificiae, in quorum beneficium temporale scholae antea instituebantur, ad expensas earumdem solvendas; in novo autem rerum statu, pecunia ad hunc scopum adhibita desumenda erat ab admodum restricto patrimonio, ex fidelium totius Ecclesiae oblationibus constituto, quod nunc toti administrationi supremae Ecclesiae in Urbe et Orbe inservire debet.

Quales denique fructus sperandi erant ex istis scholis stricte dictis pontificiis, in quibus scilicet integri sumptus, praesertim stipendium Professorum, a S. Sede solvendi erant? Optimi quidem intensive inspecti, parvi omnino, si extensive, uti oportet, inspiciuntur: paucissimi enim ex tot puerorum catholicorum millibus in Urbe crescentibus scholas istas pontificias frequentare poterant.

Historica igitur adiuncta, in quibus exercitum fuit ius Pontificis, ostendunt conditionem scholarum suarum omnino diversam fuisse tempore quo regnum civile possidebat, ac tempore post illud amissum. Et licet scholae pro laicis in secunda periodo exsistentes fuerint publicae, utpote ab aerario pontificio sustentatae, et ab auctoritate Pontificis directe dependentes, tamen ex circumstantiis superius expositis in vulgo notis, *precariae* fuerunt et *instabiles*. Ex instabilitate autem scholae

« Angelo Mai » praesumptio gravissima habetur instabilitatis officii Professorum in eadem docentium.

Ex supra notatis sequitur prorsus falli etiam argumentum ex paritate deductum a Promotore iustitiae, quo dicit oriri eamdem praesumptionem in favorem Professorum ex Constitutione Leonis XIII *Quod divina Sapientia* circa studia regenda in pontificia ditione, ubi quaedam stabilitas Professoribus decernitur, cum paritas respectu stabilitatis scholarum ipsarum in novo rerum ordine prorsus deficiat, praesertim quia scholae in hac altera periodo storica non amplius a civili potestate Pontificis de facto dependerent, cuius olim erat tamquam capitis societatis civilis obiectum primarium huiusmodi scholarum curare, et tributa ad hunc finem a subditis exigere. Et ob easdem igitur rationes nec habetur huiusmodi praesumptio ex facto quod subdita fuit schola « Angelo Mai » iurisdictioni S. Congregationis Studiorum. In pari modo non est dubitandum quod Professores haud contineantur in Constitutione *Sapienti consilio* Pii X, diei 29 iunii 1908, nam haec decernens inter normas communes *De stipendiis*, n. 5: « Gradus et stipendia sarta tectaque mane« bunt administris eorum etiam officiorum, quae ob novam Romanae « Curiae ordinationem, aut prorsus desierint, aut sint natura penitus « immutata », normae igitur quae nullimode respiciunt Professores, sed exclusive Curiam Romanam, seu Congregationes, Tribunalia et Officia quae Curiam constituunt, et proinde officiales eidem Curiae adscriptos. Neque possunt Professores adnumerari aliis officialibus S. Sedi addictis, quia hi suam conditionem iuridicam repetunt a legibus seu decretis sibi propriis, uti sunt officiales S. Palatio, Musaeis, etc. praepositi. Hinc et ipse Promotor Iustitiae in suis postremis animadversionibus n. 17 profitetur: « Hic concedi debet actores non pertinere ad Curiam Romanam « neque ad palatium vel musaea pontificia, ita ut quaestionem dirimere « non valeant, indicato articulo Constitutionis *Sapienti consilio* vel alia« rum, si quae sint, legum ». Profecto possent actores recenseri in numero administratorum S. Sedis, utpote qui dabant operam in scholis pontificiis, si hae fuissent in vero *publicae*. Sed, uti supra demonstratum est, fuerunt hae scholae *mere privatae*, ita ut per consequens earum Professores ea tantum iura sibi vindicare valeant adversus S. Sedem, quae privatis pactionibus continentur, et sibi stabilitatem officii arrogare iure merito, si in dictis pactionibus sive implicite sive explicite comprehensa sit. Stante praesumptione contraria stabilitati officii Professorum, oportet ipsos ad suam thesim probandam, declarationes claras et certas S. Sedis afferre, quae vincant hanc praesumptionem ipsis adversam, et ostendant stabilitatem officii fuisse admissam a S. Sede. Nunc autem ex actis non

constat S. Sedem pactam fuisse Professoribus stabilitatem officii, sed potius constat S. Sedem pluries declarasse se nolle, se non posse obligari erga Professores de onere solvendi pensiones, semperque negasse quamcumque stabilem obligationem assumere velle. Testis primo loco est Natalucci, qui recolens merita Professorum in S. Sedem et in ipsam civilem rempublicam, ait, rationem habendam esse « dello scoraggia- « mento che deve necessariamente nascere in coloro che vi apparten- « gono, dalla *precarietà* del loro impiego ». Et hinc concludit: « Che il « consiglio direttivo debba appoggiare, dentro però ragionevoli limiti, « la domanda da essi promossa al S. Padre », nempe obtinendi iubilationem, sin minus pensionem. Deinde subiungit: « Ma conviene purtroppo « riflettere, che riconoscendo la S. Sede la stabilità dei Professori ed il « loro diritto di conseguire la pensione, si potrebbe trovare esposta ad « erogare rilevanti somme senza alcun vantaggio diretto ed immediato ». Denique *consilium* quidem dabat Natalucci S. Sedi, ut recognosceret stabilitatem officii, sed « al riconoscimento della stabilità dell'impiego « ed al diritto alla pensione venisse apposta la riserva, finchè le circo- « stanze dei tempi e le condizioni della S. Sede lo permetteranno ». Sed S. Sedes stabilitatem officii recognoscere noluit, et dum nec iubilationis nec pensionis ius recognoscit, spondet se *subsidia* praebituram esse Professoribus sub certis conditionibus et sub expressa cautela posita in art. 10. Decreti textus « del Regolamento », nempe relatas normas « non « potranno in qualsiasi tempo o sotto qualsiasi pretesto attribuire *alcun* « *diritto giuridico* a favore delle persone sussidiate ». In art. autem 3, implicite respuitur quaecumque stabilitas tum scholarum tum officiorum. Iamvero ex his sequitur:

a) S. Sedem haud potuisse clarius ostendere suum firmum propositum non assumendi quamcumque stabilem obligationem; usque ad annum 1890 haud recognitam fuisse a S. Sede stabilitatem officii;

b) hinc Professores petiisse a S. Sede ut ipsis *ex gratia* assignaretur iubilatio aut pensio, si tanto tempore eis contigerit suas operas dare in dictis scholis;

c) Professores petiisse iubilationem, *sin minus* pensionem, quia huiusmodi iuris recognitio et concessio aequivalebat recognitae et concessae stabilitati officii, et tamen S. Sedem concessisse *tantum subsidia*, et omnino prohibuisse ne in citato Decreto vocabulum pensionis usurparetur;

d) hanc agendi rationem S. Sedis clare demonstrasse Professoribus, eiusdem S. Sedis intentionem non assumendi ullam stabilem obligationem adversus ipsos.

Negant autem actores, et ex plurium testium depositionibus probare adnituntur, ipsos ignorasse decretum ita dictum anni 1890 de pensionibus, et potissimum art. 3 praevidentem Instituti suppressionem; proinde Professoribus, cum Institutum concessum fuit PP. Barnabitis, pollicitationes et declarationes factas fuisse, ordinatas et aptas etiam ad suadendum eisdem sui officii stabilitatem.

Iamvero ad primum quod attinet, dicendum est, quod constat ex actis, etsi non omnes Professores, tamen plures ex ipsis cognovisse controversum decretum. « Credo - ita testis Mancini - che privatamente « fu communicato a qualche professore, perchè se ne parlava ». Sed dato etiam quod decretum ita dictum de pensionibus omnes lateret Professores, nihil exinde sequeretur pro demonstranda thesi Professorum. Non enim agitur de aliquo decreto iudiciali, quod, nisi legitime communicetur vel intimetur, omni vi caret. Professores nempe petierunt *ex gratia* a S. Sede pensiones, sed S. Sedes censuit, se non posse obligari in id quod petebatur. Promisit tamen *subsidia*, et quidem non absolute, sed: « sino a che le condizioni economiche della S. Sede lo permette- « ranno ». Hinc decreto anni 1890 approbatae fuerunt nonnullae normae « alle quali il Consiglio direttivo dovrà attenersi nel *sussidiare* i Pro- « fessori », quas normas publicare noluit S. Sedes, ne Professores in iisdem nimis fiderent. Quapropter poterant Professores instantius petere a S. Sede, ut controversum decretum eisdem denunciaretur, ut tandem aliquando aperte cognoscerent, quaenam sors ipsos maneret, an fuisset eorum sorti congrua securitate consultum. Sed e contra nihil agunt Professores, et innixi non conventioni, non certae legi aut decreto, sed *praesumptioni* - « erano tutti fiduciosi che in qualche modo si sarebbe « loro provveduto », - *se retinent* uti inamovibiles, stabili officio provisos, vel saltem integra pensione donandos, si Institutum defecerit. Haec fides et securitas animorum in S. Sedis voluntatem sub aliquo adspectu redundat in laudem Professorum et ipsius S. Sedis, sed non praestat undamentum actioni iuridicae. Sola praesumptio hominis non valet in iudicio, etsi sit gravis vel gravissima, in rebus, in quibus agitur de petitis oneribus ab alio praestandis, quamvis uti indicium possit producere semiplenam probationem, nam iudex procedere debet iuxta acta et probata, uti notissimum est in iure.

Sed notant Professores, quod ipsorum fides et securitas quodammodo fovebantur ex pollicitationibus et declarationibus sibi factis cum Institutum concessum fuit PP. Barnabitis. Etenim tales factae essent declarationes, quae omnino suadebant eisdem sui officii stabilitatem. Et sane testes Tuccimei, Persiani, Seganti, Persichetti, Mencacci, etc.

asseverant, certam persuasionem omnes habuisse de stabilitate officii, quae parumper vacillavit, quum scholae commissae fuerunt PP. Barnabitis; sed omnem dubitationem prorsus sustulisse et Emum Satolli, Praefectum S. Congreg. Studiorum, et Revmum Praesulem Dandini a secretis eiusdem Congregationis. Siquidem Carolus Santucci in nomine Professorum interrogasset hac de re Emum Satolli, hoc recepit responsum: « Dica a questi Professori: *trepidaverunt timore ubi non erat timor* ». « Ciò che nel seguito della mia conversazione - ita testis Santucci - « ebbe per me il significato che si fosse già pensato a salvaguardare « egualmente l'interesse degli antichi professori. Però l'Emo non credè « di scendere a particolari, e così io non potei riportare ai professori « che *l'assicurazione generica* avuta con quelle parole, le quali, secondo « me, dovevano bastare a tranquillizzarli ». Quoad Praesulem Dandini testatur Pater Vitale, Barnabita: « Il Revmo Mons. Dandini ripetè a me « più volte che, come la S. Sede non avrebbe potuto licenziare senza « gravi ragioni di demeriti i suddetti professori, così ancora noi Barna- « biti dovevamo assolutamente rispettarli ». Iamvero declaratio stabilitatis Professorum in actu translationis Instituti « Angelo Mai » ad PP. Barnabitas ita sonat: « Che debbono ritenersi tutti gli attuali professori « addetti all'Istituto, nè i Barnabiti potranno licenziare alcuno, tranne « per cattiva condotta o per insufficiente prestazione dell'opera loro « nell'insegnamento ». Hic utique quaedam stabilitas Professorum etiam pro futuro a S. Sede concessa est, sed non est illa perfecta seu deputatio perpetua ad officium, quae requiritur ad thesim actorum probandam. Notum est enim in iure, non esse licitum etiam ad nutum amovibiles amovere sine iusta causa. Praedicta pacti clausula sufficienter explicatur ex eo quod S. Sedes antiquos Professores ob servitium per tot annos laudabiliter praestitum conservare voluit, et hac conditione pacti periculum quod reapse exsistebat, removit, ne PP. Barnabitae ex proprio coetu novos professores substituerent. In hac clausula non erat quaestio de causis in genere cessationis Professorum ab officio, uti ex. gr. de clausura Instituti, cum PP. Barnabitae haud domini sed tantum moderatores eiusdem fuerint. Agebatur solum de potestate Directorum dimittendi Professores. Hanc interpretationem clausulae pacto insertae confirmat depositio supra nominati Revmi Praesulis Dandini, qui fuit Secretarius S. Congreg. Studiorum illo tempore quo translatio Instituti facta est; ait enim: « Alla seconda domanda circa le dichiarazioni fatte « ai Professori al tempo della cessione dell'Istituto ai PP. Barnabili: « che non ebbe da fare alcuna dichiarazione in nessun senso, che la « clausola posta nel contratto coi Barnabiti, circa le cause di remozione

« dall'officio dei professori, furono poste allo scopo di evitare che fossero « surrogati dai Religiosi senza demeriti ». - « Alla domanda del Promo- « tore di giustizia perchè il contratto prevedesse la sorte degli oggetti « descritti dall'inventario e non quella dei professori, risponde: - osser- « vando che in un contratto coi Barnabiti sarebbe stato fuori di luogo « parlare dei Professori ». Quod vero idem Dandini declarans suam opinionem « intorno alla condizione giuridica dei Professori », dixerit « di averla creduta non diversa da quella degli altri impiegati della « S. Sede, i quali senza una mancanza non debbono essere dimessi », hoc nihil probat, agitur enim de simplici opinione quam uti Dandini, ita quisque alius habere potest: quisque enim in suo sensu abundat. Praeterea quamquam enunciationes supra relatae quodammodo attendendae sunt, quippe factae ab iis viris, quorum erat significare et manifestare mentem S. Sedis, tamen huiusmodi declarationes utpote orales et ambiguae cedant oportet aliis declarationibus claris, apertis et quidem scripto datis non ab uno vel alio administro S. Congreg. Studiorum, sed ex officio a tota Congregatione.

Et re quidem vera deposuit P. Nespoli, Barnabita: « I Professori « dicevano sempre di aver diritto a pensione, cosa che *negavano* e « *negano* l'Emo card. Satolli, Prefetto degli Studi, ed il Segretario « Revmo Ascenzo Dandini ». Praeterea ipse Revmus Dandini in suis litteris diei 29 augusti 1907 datis Revmo Bressan, capellano secreto S. Pontificis, dum iam agebatur de supprimendo Instituto, scribit: « Parecchi « anni dopo l'ufficiale abolizione delle pensioni, i due Istituti furono « affidati a due distinti Ordini Religiosi per una somma convenuta, e « nell'atto di trasmissione, il personale che fu riconosciuto esuberante « e non trovava posto nella nuova sistemazione, fu licenziato, accordando « a ciascuno una gratificazione per una volta sola; e sembrò che tutto « fosse passato in *re iudicata* ». Nec praetermittenda est epistola scripta mense octobri 1904 Emo Praefecto Studiorum a Revmo P. Nespoli: « Quando la S. Congregazione degli Studi cedeva ai Barnabiti l'Istituto « " Angelo Mai „, tra le altre cose domandava al Revmo Mons. Dandini « se i Professori ad esso appartenenti avevano diritto a pensione. Il « Revmo Mons. rispose senza esitare: " No, non hanno diritto „. Ora i « Professori avendo ciò appreso, sono in una vera e continua agitazione, « e concordi affermano il diritto alla pensione. In prova adducono le « ragioni che l'E. V. è pregata di leggere nel promemoria a me presen- « tato e che compiego con questa mia ». Die 28 nov. 1894 S. Congreg. respondit et litteris et libello, atque facta mentione Institutorum « Angelo Mai » et « De Mérode » tempore fundationis et benevolentiae qua Pro-

fessores affecit Leo XIII f. r., ait: « Fra gli atti di benevolenza deve anno-
« verarsi il desiderio di accordare loro una pensione per provvedere al
« loro avvenire. A tale scopo fu redatto un regolamento, ma con l'espli-
« cita dichiarazione che con esso non s'intendeva imporre alcun obbligo
« alla S. Sede, nè dare ai Professori alcun diritto, come tutto fu con-
« fermato nell'art. 10 concepito in questi termini: " Le disposizioni con-
« tenute nei precedenti articoli saranno mantenute fino a che le condi-
« zioni economiche della S. Sede lo permetteranno, e non potranno in
« qualsiasi tempo e sotto qualsiasi pretesto attribuire alcun diritto giu-
« ridico a favore delle persone sussidiate, e costituire alcun vincolo legale
« a carico del Consiglio e della S. Sede „. In seguito a questo due soli
« professori ebbero la sorte di godere dell'accordato beneficio, ma poco
« dopo le condizioni della S. Sede essendosi aggravate per sopraggiunti
« disastri, lo stesso Pontefice non si trovò più in grado di proseguire a
« largheggiare in beneficenze come avrebbe voluto, e le recenti ristret-
« tezze lo indussero a venire nella determinazione di cessare dal con-
« cedere ulteriori pensioni; che anzi nell'udienza del giugno 1897 ordinò
« di mettere tosto in esecuzione tale determinazione. Così e non altri-
« menti stavano le cose quando i due Istituti furono affidati alle due
« Congregazioni religiose. - Il non esserci fondi stanziati per dare pen-
« sioni ai Professori, e non avere questi fatto mai alcun rilascio allo
« scopo, e il non trovarsi la S. Sede in condizione di secondare il loro
« desiderio, sono motivi che inducono questa S. Congreg. a non esporre
« la domanda dei Professori ad una nuova e certa negativa. Non resta
« che sperare in tempi migliori. - Con ciò credesi aver risposto alla
« memoria presentata alla S. V. dai Professori, nella quale vi sono non
« lievi inesattezze, ed alla lettera della S. V. ». Iamvero, his habitis prae oculis scriptis documentis, nemo non videt, quanta vis tribuenda sit declarationibus oralibus supra relatis, quibus actores innituntur. Est revera omnino singularis in hac causa, ut actores ipseque Promotor, dum maximam tribuunt vim declarationibus oralibus, ambiguis, et quasi privatis, nihil deinde faciant declarationes claras, concordes et formaliter a S. Congregatione scripto datas. Ceterum declarationes Emi Card. Satolli tempore translationis Instituti factae ad perpetuitatem officii Professorum nullatenus alludent, et nihil aliud significant nisi quod, translato Instituto, conditio Professorum immutata mansisset. Hoc liquet ex depositione comitis C. Santucci, qui a Professoribus rogatus Emum Praefectum S. Congreg. Studiorum adivit ad eorumdem timores exponendos, uti supra iam est dictum. Eiusdem rationis et significationis sunt verba, iam supra citata, Cardinalis eodem tempore prolata, a professore Biroc-

cini relata: « Uomini di poca fede, perchè avete dubitato? La vostra « sorte è assicurata, e non perderete niente ». Alia etiam Professorum testimonia de hac re nihil addunt genericae declarationi Cardinalis, quae fundamentum undequaque sufficiens habebat in clausula pacto Instituti translationis inserta.

Nec tandem prodest actoribus argumentum ex iure romano depromptum, quo probare adnituntur perpetuitatem inesse officio Professorum, etsi hanc recognoscere renuisset aut non intendisset S. Sedes. E contrario, inspecta natura generica contractus, qui intercessit inter Professores et S. Sedem, locationis operarum nimirum, praesumptio habetur quae administratoribus bonorum S. Sedis conventis potius quam Professoribus favet. Nam, quamvis legatur in lege 38, ff. *locati conducti:* « Qui operas suas locavit, totius temporis mercedem accipere debet, si « per eum non stetit quominus operas praestet », communis tamen doctrina auctorum ab obligatione huiusmodi eximit conductorem, si *iusta causa* habetur suspensionis vel cessationis operarum. Ita Reiff., lib. 3, tit. 18, n. 92 docet: « Si dominus ante locationis temporis finitum « *absque legitima causa* servum expellit... vel si alias per eum steterit « quominus famulus, vel alius conductus debitas operas praestare queat, « tenetur ad solvendam integram mercedem determinato locationis tem- « pori correspondentem ». Et loc. cit. commentat verba legis *Dominus*, 55, 2, ff. h. t. in materia correlativa: « Notanda sunt verba legis *sine iusta* « *et probabili causa:* enimvero si causa fuisset, cur periculum timeret, « quamvis periculum vere non ruisset, tamen non debere mercedem ». Item D'Annibale, vol. 2, n. 494: « Inita locatione non licet ante definitum « tempus, neque locatori a locatione discedere, neque conductori loca- « torem dimittere, *nisi ex iustissima causa:* alias locator mercedem « praeteriti quoque temporis amittit; conductor futuri quoque prae- « stabit ». Vide etiam Schmalz., lib. 3, tit. 18, n. 14. Si vero conductor ex iusta causa a pactis recedere potest, quin obligetur ad mercedem praestandam pro reliquo tempore locationis, quando tempus determinatum fuerit per pactum inter partes, a fortiori concludi debet, conductorem non obligari ad mercedem vel stipendium solvendum post cessationem operarum ex iusta causa, quando tempus locationis indeterminatum relictum fuerit in pacto inter partes, prouti in praesenti casu supponi debet, donec contrarium probetur. Quamobrem etsi actores probassent sui officii stabilitatem, tamen ulterius demonstrare debuissent non adesse illam *iustissimam causam*, eam nempe in Chirographo Pontificis invocatam, ex qua licet resilire a pactis seu conventione. In dicto Rescripto decernitur suppressio instituti « Angelo Mai » invocatis rationi-

bus oeconomicis, quae Sedem apostolicam directe cogunt, maximam parsimoniam observare. Quia autem in themate haud fuit probata officii stabilitas, immo huiusmodi obligationem adversus Professores se nolle assumere non semel et expressis verbis manifestavit S. Sedes, hinc eidem licuit, Professores ex iusta causa dimittere. Quinimo Laurent, *Principî di diritto civile. - Della locazione d'opera*, vol. 25, part. III, n. 507 sqq., explicat etiam per iurisprudentiam, *indemnitatem datam* a conductore locatori tenere locum *iustae causae*. Atqui in casu S. Sedes prospexit quoque professorum indemnitati, dum, suppresso instituto, eisdem concedens subsidia, quae decreto anni 1890 determinata fuerant, immo in largiori mensura, uti iam explicatum est, et quamvis idem decretum anni 1897 revocatum fuerit. Ergo S. Sedes nedum iustitiae, sed aequitati et caritati undequaque satisfecit. Etiam leges Italicae modernae recognoscunt dimissionem suorum officialium per suppressionem vel reformationem officii, eisdem indemnitatem vel pensionem pro laboribus praestitis concedentes, uti videndum est in lege 14 apr. 1864, n. 1731, art. 1 sub *c*), et art. 3 sub *b*), art. 4.

Nec dicatur, Institutum « Angelo Mai » non fuisse suppressum, sed unitum cum Instituto S. Apollinaris, ita ut iura professorum eo ipso ad hoc translata sint. Etsi in sensu latiori actus Pontificis Pii X, de quo est sermo, *unio* dici possit, tamen Institutum « Angelo Mai » non est unitum cum Instituto S. Apollinaris in sensu stricto seu in forma iuridica qua tale, sed eius scholae simpliciter sunt clausae, professores dimissi et parentes alumnorum certiores facti, ut filios, si velint, posthac mittant in scholas S. Apollinaris, quae in omnibus et singulis in eodem statu et iisdem conditionibus permanserunt prout antea.

Ceterum habet Pontifex ut summus legifer et administrator Ecclesiae plenam potestatem officia quaecumque sibi subdita supprimere, unire et dismembrare, praesertim si adsit causa rationabilis atque iusta. Quisque videt, Summum Pontificem habuisse in casu, de quo agitur, gravissimas rationes, quia nempe Institutum « Angelo Mai » in facto erat reductum ad minimum alumnorum numerum et expensae pro eodem erant maximae, ita ut S. Sedes propter inopiam eius pecuniae notissimam coacta esset, scholas claudere, uti haec omnia chirographum Pontificis memorat. S. Sedes autem non violasse per dimissionem Professorum iustitiam, ne aequitatem quidem, probat, uti iam dictum est, praestatio pensionis corrispondentis laboribus ab eisdem praestitis.

Quibus omnibus sedulo perpensis et consideratis, Christi nomine invocato, Nos infrascripti Auditores de turno pro tribunali sedentes et solum Deum prae oculis habentes, decernimus, declaramus et definitive

sententiamus *Sententiam primae instantiae esse confirmandam*, seu *Non constare de iure instantium exigendi integrum stipendium in casu.*

Statuimus autem et decernimus, expensas haberi compensatas inter partes.

Ita pronunciamus, mandantes Ordinariis locorum et ministris tribunalium ad quos spectat ut exsecutioni mandent hanc nostram definitivam sententiam, et adversus reluctantes procedant ad normas sacrorum canonum, et praesertim cap. 3, sess. XXV, *De reform.*, Conc. Trid., iis adhibitis exsecutivis et coërcitivis mediis, quae magis efficacia et opportuna pro rerum adiunctis extitura sint.

Romae, die 13 ianuarii 1913.

Franciscus Heiner, *Ponens.*
Ioannes Prior.
Ioseph Mori.

Sac. T. Tani, *Notarius.*

DIARIUM ROMANAE CURIAE

SACRA CONGREGAZIONE DEI RITI.

CONGREGAZIONE ORDINARIA.

Il giorno 4 marzo 1913, nel palazzo apostolico Vaticano, si è tenuta la Congregazione Ordinaria dei sacri Riti, nella quale gli Emi e Rmi signori Cardinali componenti la medesima, hanno discusso il dubbio sopra la introduzione della Causa di beatificazione e canonizzazione della Serva di Dio Maria Teresa Dubouchè, fondatrice delle Suore della Adorazione Riparatrice.

CONGREGAZIONE PREPARATORIA.

Il giorno 11 marzo 1913, nel palazzo apostolico Vaticano, con l'intervento degli Emi e Rmi signori Cardinali e col voto dei Rmi Prelati officiali e dei Consultori teologi, fu tenuta la Congregazione Preparatoria dei sacri Riti sulla causa *Corisopiten.*, per discutere il dubbio sopra l'eroismo delle virtù del Venerabile Servo di Dio Michele Le Nobletz, sacerdote e missionario.

SEGRETERIA DI STATO.

NOMINE.

Il Santo Padre Pio X, desiderando contribuire alla maggior solennità del XXIV Congresso Eucaristico internazionale, che avrà luogo a Malta nel prossimo mese di aprile, si è benignamente degnato di destinare Sua Eminenza Rma il signor cardinale Domenico Ferrata, prefetto della sacra Congregazione dei Sacramenti, a presiedere il detto congresso con l'alto titolo di *Legato Pontificio.*

Ad accompagnare il prelodato Emo signor cardinale Legato, Sua Santità si è benignamente degnata di destinare:

L'Illmo e Rmo Mons. Federico Tedeschini, cancelliere dei Brevi apostolici;

L'Eccmo signor principe Barberini;

L'Illmo signor comm. Guglielmo Humphrey Page, cameriere segreto di spada e cappa soprannumerario.

Con Biglietti della Segreteria di Stato il Santo Padre si è degnato di nominare:

2 marzo 1913. — Mons. Vincenzo Misuraca, segretario di Nunziatura di seconda classe, *Segretario di nunziatura di prima classe,* destinandolo a prestar servizio presso la Delegazione apostolica degli Stati Uniti d'America.

7 marzo. — L'Emo signor cardinale Antonio Vico, *Protettore dell'ordine dei Romitani Recolletti di S. Agostino.*

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di nominare:

Protonotarii apostolici ad instar participantium:

28 gennaio 1913. — Mons. Luigi Castro, della diocesi di Nicosia.

4 marzo. — Mons. Giuseppe Fragnière, superiore del gran seminario di Friburgo.

Prelati Domestici di S. S.:

28 febbraio 1913. — Mons. Percy A. Philips, cancelliere della Curia vescovile di Denver.

— Mons. Riccardo Brady, canonista della medesima diocesi.

ONORIFICENZE.

Con Brevi apostolici il Santo Padre si è degnato di conferire le seguenti onorificenze:

La Gran Croce dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile.

20 febbraio 1913. — Al Sig. senatore Arturo Indio do Brasil e Silva, dell'archidiocesi di Rio de Janeiro.

La Commenda con placca dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

22 febbraio 1913. — Al Sig. Bernardo Pichardo, ex-segretario di Stato della Repubblica Dominicana.

6 marzo. — Al Sig. cav. Guglielmo Humphrey Page, cameriere segreto di spada e cappa di S. S.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Gregorio Magno, classe civile:

25 febbraio 1913. — Al Sig. Massimiliano de la Hamayde, della diocesi di Troyes.

— Al Sig. Enrico Jorry-Prieur, della medesima diocesi.

Il Cavalierato dell'Ordine di S. Silvestro Papa:

26 febbraio 1913. — Al Sig. Arnoldo Fayen, bibliotecario al Ministero degli Affari esteri del Belgio.

— Al Sig. Placido Lambert, della diocesi di Troyes.

2 marzo. — Al Sig. dott. Odoardo Pandolfi, della diocesi di Cassano all'Jonio.

NECROLOGIO.

4 gennaio 1913. — Mons. Luigi del Forno, vescovo di Nocera dei Pagani.

14 marzo. — Mons. Felice Gialio Jourdan de la Passardière, della Congregazione dell'Oratorio, vescovo titolare di Rosea.

Opera et opuscula quae veneunt Romae apud **Administrationem Commentarii Officialis "Acta Apostolicae Sedis „.** *(Tipografia Poliglotta Vaticana, Roma).*

ANNUARIO PONTIFICIO per l'anno 1913 -

Edizione ufficiale. - Un vol. in 12° di pp. 760, adorno di un artistico ritratto di Sua Santità Pio PP. X, gloriosamente regnante. - *Legato in tela inglese rossa e taglio rosso.* — **Prezzo:** In Roma L. **5.** — In Italia (franco di posta) L. **5,50.** — In Europa e Stati compresi nell'Unione Postale L. **6,50.**

ANTIPHONALE Sacrosanctae Romanae Ecclesiae *pro diurnis horis* SS. D. N. Pii X, P. M. iussu restitutum et editum. - 1912. - In-8° su carta fina, pp. 1164 con incisioni in nero e colori L. **8.** - (Legato in pelle chagrin e taglio rosso L. **12.** — Legato in mezza pelle e tela L. **10,50**).

GRADUALE Sacrosanctae Romanae Ecclesiae *De Tempore et De Sanctis* SS. D. N. Pii X, P. M. iussu restitutum et editum. Cui addita sunt Festa Novissima, 1908. - In-8, pp. 940 con incisioni in nero e colori. In brochure L. **6.** - Legato in pelle nera, taglio rosso L. **10.**

— **Excerpta e Graduali Romano** in duobus tomis diviso, L. **0,80.** (Sono varî fogli di stampa che rendono possibile la divisione del *Liber Gradualis* in 2 volumi).

Regulae servandae in iudiciis apud S. Romanae Rotae tribunal approbatae et confirmatae a Pio Papa X. - In 8°, pp. 74. — Pretium: Pro Italia L. **0,60.** — Extra Italiam L. **0,75.**

De amotione administrativa ab officio et beneficio curato. — Decretum S. Congregationis Consistorialis (Ex *Actis Apostolicae Sedis*). - In 8°, pp. 16. — Pretium: Pro Italia L. **0,30** — Extra Italiam L. **0,40.**

Regulae servandae in iudiciis apud Supremum Signaturae Apostolicae tribunal. - In 8°. — Pretium: Pro Italia L. **0,60** — Extra Italiam L. **0.75.**

Acta et Decreta Concilii Plenarii Americae Latinae, in Urbe celebrati anno Domini MDCCCXCIX-MDCCCC, 2 voll. in 8° L. **10.**—
Vol. I. *Acta*. pp. CXX-462. - II. Appendix, pp. 784.

Appendix ad Concilium Plenarium Americae Latinae. In 8° pp. 784 L. **6.**—

De Romana Curia. Constitutio Apost. S. D. N. Pii Papae X. P. M. 1908, p. 72 in 8° L. **0,50.**

De Romana Curia, in 8°, pp. 164 L. **1,50.**
I. Constitutio Apostolica *Sapienti Consilio*. - II. Lex propria Sacrae Romanae Rotae et Signaturae Apostolicae. - III. Ordo servandus in Sacris Congregationibus, Tribunalibus et Officiis Romanae Curiae. - IV. Constitutio Apostolica *Promulgandi*. - Accedit: Index alphabeticus rerum notabilium.

Dottrine (Le) Moderniste. Lettera Enciclica della Santità di N. S. Papa Pio X a tutti i Vescovi dell'orbe cattolico, in 8° pp. 58 L. **0,40.**

Doctrines (Les) Modernistes. Lettre Encyclique de N. St Père Pie X à tous les Evêques des l'univers catholique. 1907, in 8°, pp. 66 L. **0,50.**

Pii PP. X. Motu proprio « *Sacrorum Antistitum* » quo quaedam statuuntur leges ad modernismi periculum propulsandum. - In 8°, pp. 28. — Pretium: Pro Italia L. **0,50** — Extra Italiam L. **0,60.**

Storia della Marina Pontificia. Guglielmotti (P. Alberto, Ord. PP. PP.)., 10 voll. in 4° L. **70.—**

Vol. I. *Medio Evo* (728-1299), pp. viii-465. - II. *Medio Evo* (1300-1499), pp. 517. - III. *Guerra dei Pirati* (1500-1537), pp. 427. - IV. *Guerra dei Pirati* (1537-1565), pp. 428. - V. *Fortificazioni nella Spiaggia Romana* (1560-1570), pp. vii-507. - VI. *Marcantonio Colonna alla Battaglia di Lepanto* (1570-1573), pp. 422. - VII. *La Squadra permanente* (1573-1644), pp. 439. - VIII. *La Squadra ausiliaria* (1644-1699), pp. 499). - IX. *Gli ultimi fatti da Corfù all'Egitto* (1700-1807), pp. vii-466. - X. *Atlante delle cento tavole* (1458-1570), pp. vii-425.

COLLECTANEA S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE seu Decreta, Instructiones, Rescripta pro Apostolicis Missionibus. - 2 vol. in 4° L. **20.—**

(Vol. I [pp. viii-732], ann. 1622-1866, nn. 1-1299. - Vol. II [pp. 573], ann. 1867-1906, nn. 1300-2317).

DECRETA AUTHENTICA CONGREGATIONIS SACRORUM RITUUM, ex Actis eiusdem collecta eiusque auctoritate promulgata. - Sex Vol. in 8° grande charta manufacta. - Pretium L. **46.—**

Vol. I (pp. xxiv-486). Ab anno 1588 num. 1 usque ad annum 1705 num. 2162.

» **II** (pp. xi-484). Ab anno 1706 num. 2163 usque ad annum 1870 num. 3232.

» **III** (pp. viii-383). Ab anno 1871 num. 3233 usque ad annum 1899 num. 4051.

» **IV** (pp. iv-442). ***Commentaria ad instructionem Clementis XI,*** pro Expositione SS. Sacramenti in forma XL Horarum et suffragia atque adnotationes super Decretis Sacrae Rituum Congregationis.

» **V** (pp. iv-523). Index generalis rerum occurrentium in Decretis Sacrae Rituum Congregationis per tria priora authenticae Collectionis volumina digestis, cum enunciatione suffragiorum atque adnotationum quae in quarto volumine exhibentur.

» **VI.** Appendix I (pp. xi-177). Ab anno 1900 num. 4052 ad annum 1911 num. 4284 cum suo Indice Generali (***Sextum Volumen venditur etiam seorsim L. 6***).

S. R. ROTAE DECISIONES seu SENTENTIAE

quae iuxta Legem Propriam et Constit. "Sapienti consilio„ Pii PP. X prodierunt anno 1909, cura eiusdem S. Tribunalis editae, cum praefatione a Rmo Lega Decano exarata de veterum decisionum natura et origine earumque collectionibus. - Volumen I. - In 8° grande carta a mano, pagg. liv-186. Pretium L. **6.—**

Formula iurisiurandi in Motu Proprio « *Sacrorum Antistitum* » a Summo Pontifice Pio X, et **Professio orthodoxae Fidei** iuxta formam a Summis Pontificibus Pio IV et Pio IX praescriptae. (Dieci copie Cent. **30**. - Cinquanta copie L. **1,50** - Cento copie L. **2,80**). — Extra Italiam Decem exemplaria L. **0,40**. - Quinquaginta exemplaria L. **2.—** - Centum exemplaria L. **4.—**

Acta Pii X P. M., Vol. I. (1903-1904), pp. 464, in carta a mano L. **10.—**

— Vol. II (1905), pp. 276 L. **7.—**

— Vol. III (1906), pp. 334 L. **7.—**

Venit Romae apud Administrationem Commentarii Officialis "Acta Apostolicae Sedis„ *(Tipografia Poliglotta Vaticana, Roma).*